

Flemming van de Graaf
1070274
flemmingvdgraaf@outlook.com

Bachelor project
T. Louwerse

Aantal woorden: 8763

Bachelorscriptie

Abstract

Een lang coalitie akkoord is in de Gemeente Leiden in 2010 veranderd in een akkoord op hoofdlijnen. In hoeverre deze verandering effect heeft op de mate van congruent stemgedrag staat in dit onderzoek centraal. In de gemeente Leiden heeft het hebben van een coalitieakkoord op hoofdlijnen geen effect op de mate van congruent stemgedrag. Het deelnemen aan de coalitie daarentegen zorgt voor een hogere mate van congruent stemgedrag. Oppositiepartijen slagen er bij een lang akkoord beter in om de beloftes te vervullen. Aan de hand van het koppelen van stellingen uit voor 2006 de StemWijzer en voor 2010 het Kieskompas met de bij die periode horende stemmingen in de gemeenteraad is de mate van congruent stemgedrag in deze periodes onderzocht. Er is gekeken in hoeverre de invoering van een beleidsakkoord op hoofdlijnen in 2010 een effect heeft op de mate van overeenstemming tussen verkiezingsstandpunten en het stemgedrag van de gemeenteraad. Er wordt verwacht dat partijen vrijer kunnen stemmen bij een akkoord op hoofdlijnen waardoor de belofte vervulling verbeterd zou moeten zijn. De analyse blijkt een onverwacht resultaat te hebben en opvallendheden te omvatten. De VVD blijkt zowel voor als na de invoering van het akkoord op hoofdlijnen een opvallend hoge mate van congruent stemgedrag te vertonen.

Minder groot coalitieakkoord, betere beloftevervulling?

Inleiding

De gemeente Leiden is in maart 2010 een nieuwe weg in geslagen met een nog niet eerder voorgekomen vorm van coalitieakkoord, namelijk een akkoord op hoofdlijnen. (Samen Leiden 2010, 1-9); (PvdA Leiden 2008). Het huidige coalitieakkoord van de gemeente Leiden bestaat uit zeven pagina's en beslaat ruim 1500 woorden, waardoor het gezien kan worden als een relatief kort coalitieakkoord. Hierin worden alleen de hoofdlijnen vastgelegd (Samen Leiden 2010, 1-9). Dit betekent dat er enkel afspraken zijn gemaakt tussen de coalitiepartijen op belangrijke en mogelijke breekpunten. Dit heeft tot gevolg dat er als er een beleidsvoorstel wordt gedaan, gezocht moet worden naar een meerderheid die niet automatisch bestaat uit de coalitiepartijen. De meerderheid die het beleidsvoorstel nodig

heeft wordt niet automatisch geleverd door de coalitiepartijen omdat zij deel uit maken van de coalitie. Het akkoord op hoofdlijnen bepaalt niet een dergelijke vaste uitkomst voor beleidsvoorstellen. De beloftes die voor de verkiezingen zijn gemaakt zouden hierdoor beter kunnen worden nagekomen.

De coalitiepartijen poogden met het nieuwe coalitieakkoord de wil van het volk beter te vertegenwoordigen. De verandering van een uitgebreid coalitieakkoord naar een minder uitgebreid akkoord in 2010 zou ervoor moeten zorgen dat partijen vrijer zouden moeten kunnen stemmen in de gemeenteraad. Deze verandering maakt de gemeente Leiden een goede casus om het effect van een kleiner akkoord op beloftevervulling te onderzoeken. Het effect van de verandering van coalitieakkoordvorm op beloftevervulling zal in dit onderzoek worden onderzocht aan de hand van een analyse van het stemgedrag van partijen ten opzichte van hun standpunten voor de verkiezingen, zoals aangegeven in het Kieskompas en in de StemWijzer.

Dit onderzoek behoort tot een groep van vier onderzoeken waarbij de effecten van de verandering van coalitieakkoord vorm zullen worden onderzocht. Deze onderzoeken proberen meer inzicht te geven in welke mate een verandering van coalitieakkoord vorm effect kan hebben op een politiek landschap, in dit geval het politiek landschap van de gemeente Leiden. Van der Meij (2013) gaat in op de rol van het individuele raadslid en in hoeverre deze is veranderd door de nieuwe vorm van coalitieakkoord. Van der Meij (2013) gaat hierbij in op de mate van *“party unity”* binnen onder het nieuwe bestuursakkoord. Van der Meij (2013) zal onderzoeken of en zo ja, in hoeverre deze met de verandering van coalitieakkoord vorm is mee veranderd. Eijkelhof (2013) onderzoekt op kwantitatieve wijze in hoeverre er in de periode 2010-2013 waarin een korter coalitieakkoord van toepassing was werd gestemd volgens de scheidingslijn coalitie/oppositie. Ten Brink (2013) onderzoekt in hoeverre de nieuwe werkwijze van de gemeente Leiden, in de vorm van het opstellen van een globaal inhoudelijk beleidsakkoord, in de ogen van de belangrijkste actoren heeft geleid tot veranderende verhoudingen tussen zowel het college van B&W en de raad als tussen de coalitie en de oppositie. Ten Brink (2013) zal de verandering vanuit een meer kwalitatieve benadering behandelen en door middel van interviews een beeld vormen van de perceptie van de betrokken actoren over de veranderde coalitieakkoord vorm.

Onderzoeksvraag

Een politieke partij kan volgens de mandaattheorie het mandaat van de kiezer krijgen door middel van steun van de kiezer. In een democratie gebeurt dit door te stemmen op tijdens verkiezingen (Thomson 2001, 171). Deze stem zorgt ervoor dat de partij zich aan het mandaat van de kiezer moet houden. Daarmee moet een partij dus de beloftes die gemaakt

zijn voor de verkiezingen waarmaken en daarnaar stemmen in de gemeenteraad. Op dit moment is er geringe kennis en weinig theorievorming over het effect van een bepaalde vorm van coalitie- en beleidsakkoorden op de mate van mandaatvervulling. Hier is namelijk in het verleden weinig onderzoek naar gedaan. Om te kijken in hoeverre er überhaupt effect/effecten van coalitieakkoorden zijn op de mate van congruent stemgedrag zal de theoretische basis worden gehaald uit onderzoeken naar beloftevervulling. Congruentie in stemgedrag komt dicht in de buurt bij beloftevervulling. In beide gevallen wordt gekeken of de partijen de voor de verkiezing gemaakt beloftes nakomen alleen. Het verschil zit hem in het moment van meten bij de uitkomst van het beleid. Bij congruent stemgedrag wordt specifiek gekeken naar het stemgedrag en bij beloftevervulling wordt gekeken naar de daadwerkelijke uitvoering van de belofte. Dit ligt echter redelijk bij elkaar waardoor de onderzoeken naar beloftevervulling een goede indicatie en basis kunnen zijn voor een onderzoek naar congruent stemgedrag.

In de literatuur zijn weinig onderzoeken te vinden welk gaan over mandaatvervulling op lokaal niveau. Wanneer het om mandaat gaat hebben er vooral onderzoeken plaatsgevonden op nationaal niveau (Thomson 2001, Louwerse en Otjes 2013, Schwartz et al. 2010, Godbout en Høyland 2011). Er zijn er significante verschillen tussen de gemeenteraad dus lokaal niveau en het nationale parlement, het nationale niveau. Dit betreft o.a. de verschillende werking van de gemeenteraad ten opzichte van het nationaal parlement. Partijen kunnen zich nationaal anders gedragen dan regionaal. Partijen kunnen immers op nationaal niveau andere belangen hebben dan op regionaal niveau. Er zijn echter twee belangrijke gelijkenissen tussen dit onderzoek en de onderzoeken op nationaal niveau waarvan uit hieronder de relevantie met betrekking tot dit onderzoek zal worden toegelicht. Ten eerste betreft het in het onderzoek van Thomson (2001) en Louwerse en Otjes (2013) een coalitiesysteem evenals in dit onderzoek (Thomson 2001, Louwerse en Otjes 2013). Ten tweede houdt het onderzoek van Godbout en Høyland (2011) rekening met een minderheidsregering waarbij de coalitiepartijen per onderwerp op zoek naar een nieuwe meerderheid. Deze 'nieuwe' aspecten uit deze drie onderzoeken op landelijk niveau zijn niet eerder samen in één onderzoek onderzocht. Het onderzoek wordt naast het feit deze twee 'nieuwe' aspecten worden gecombineerd in één onderzoek een uniek onderzoek doordat het betrekking heeft op een lokale casus. Dit betekent dat de onderzoeken die deze 'nieuwe' aspecten onderzochten niet op lokaal niveau zijn uitgevoerd, waardoor dit onderzoek zichzelf onderscheidt ten opzichte van anderen.

Thomson (2001), Fivaz, Louwerse en Schwarz (2013) en Louwerse (2011) hebben onderzoek gedaan naar mandaatvervulling op nationaal niveau. Op nationaal niveau heeft Thomson (2001) onderzoek gedaan naar beloftevervulling. Thomson (2001) onderzocht als

eerst de beloftevervulling in een coalitiesysteem (191). De door Thomson (2001) gebruikte “*pledge approach*” komt deels overeen met de onderzoeksmethode in dit onderzoek. Deze methode wordt veel gebruikt voor onderzoek naar beloftevervulling (Louwerse 2012). In zijn onderzoek wordt er gekeken naar de standpunten die een partij inneemt in zijn of haar verkiezingsprogramma. Hij onderzoekt of deze standpunten congruent zijn aan het stemgedrag van de partijen bij de wetten en maatregelen die uiteindelijk worden aangenomen en uitgevoerd. Deze methode wordt veel gebruikt voor onderzoek naar beloftevervulling.

Louwerse (2011) stelt dat het soort politiek systeem wat er in een land is geen significant effect heeft op de mate van beloftevervulling. Louwerse 2011 gebruikt in zijn onderzoek echter een andere onderzoeksmethode dan in dit onderzoek gebruikt is. Louwerse (2011) kijkt in zijn onderzoek naar andere onderzoeken die een onderzoeksmethode hanteren die op deze lijkt. De andere onderzoeken zien wel een effect van het soort politiek systeem op de mate van beloftevervulling. Louwerse (2011) gebruikt de “*saliency approach*” waarin er werd gekeken op welke onderwerpen partijen de nadruk leggen doormiddel van een tekstanalyse (Louwerse 2011, 1256). In hoeverre dit onderzoek op gemeentes met een ander stelsel van toepassing is blijft hierdoor de vraag. In alle bovenstaande onderzoeken wordt zoals eerder aangegeven een relatie onderzocht tussen belofte en daadwerkelijk beleid. In geen van deze bestaande onderzoeken stond echter een verandering van coalitieakkoord centraal zoals wel het geval was in de gemeente Leiden.

Het uitvoeren van de onderzoeksmethode van Louwerse (2011) en Thomson (2001) op gemeentelijk niveau kost veel tijd. Het filteren van alle standpunten per partij zou een te grote opdracht zijn voor dit onderzoek. Ook zou een tekstanalyse een te tijdrovende opgave zijn geweest voor de periode waarin dit onderzoek geschreven moest worden. Daarom is gekozen voor een opzet die gelijkenissen vertoont met het onderzoek van Schwarz et al. (2010). Deze methode zorgt ervoor dat in relatief gezien minder tijd, voor alle partijen een analyse kan worden gemaakt. Dit komt doordat er voor elke stelling een standpunt is per partij. De onderzoeksmethode van Schwarz et al. (2010) legt de focus op de belangrijkste onderwerpen waardoor toch een valide analyse gemaakt zou moeten kunnen worden. De onderzoeksopzet zal later in het stuk verder worden uitgediept.

De onderzoeken op nationaal niveau laten zien dat er nog weinig inzichten zijn over mandaatvervulling waarbij er gebruik wordt gemaakt van een brede coalitie waarin weinig coalitie afspraken zijn gemaakt. De lokale casus Leiden maakt dit onderzoek nog unieker omdat er op lokaal niveau nog minder onderzoek is gedaan naar mandaat vervulling. Dit gat in de literatuur leidt tot de onderzoeksvraag: *In hoeverre heeft de invoering van een beleidsakkoord op hoofdlijnen in de gemeente Leiden in 2010 effect op de mate van*

overeenstemming tussen verkiezingsstandpunten en stemgedrag in de gemeenteraad? Het onderzoek geeft inzicht in hoeverre de vorm van coalitieakkoorden de beloftevervulling kan verbeteren. Er wordt hiermee een langer of juist korter beleidsakkoord bedoeld welk invloed kan hebben op het verbeteren van het nakomen van de vooraf gemaakte belofte aan kiezer, door de verschillende partijen. Dit onderzoek bekijkt de effecten van een kort coalitieakkoord op de mate van congruent stemgedrag. Er zal worden onderzocht of er door een korter coalitieakkoord, waardoor er meer wisselende coalities zijn, daadwerkelijk meer congruent wordt gestemd tussen de belofte en de daadwerkelijke stemming in de gemeenteraad.

Relevantie

Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek draagt bij aan de theorievorming over het vervullen van beloftes binnen de lokale politiek. Dit onderzoek kan zichzelf onderscheiden doordat de institutie in dit onderzoek een andere vorm kent dan de institutie die in vergelijkbare onderzoeken worden gebruikt. Het onderzoek geeft inzichten in hoeverre de vorm van het akkoord van invloed is op de mate van vervulde beloftes. Het onderzoek vergroot de kennis over de invloed die de vorm van coalitievorming kan hebben op het vervullen van beloftes. De resultaten van dit onderzoek kunnen aanleiding geven voor onderzoekers om een vergelijkend onderzoek met andere gemeentes te organiseren. Hierbij kan de nieuwe situatie in de gemeente Leiden zorgen voor nieuwe inzichten naar mogelijke verbeteringen van het vervullen van beloftes. Ook kan dit onderzoek bijdrage aan een vergelijking tussen nationaal en gemeentelijk niveau op het gebied van beloftevervulling.

Maatschappelijke relevantie

In 2014 staan er in Nederland nieuwe gemeenteraadsverkiezingen op het programma. In de gemeente Leiden is het te verwachten dat in de verkiezingscampagne het succes van de huidige manier van coalitieakkoord vorm een rol zal spelen. Om tijdens deze verkiezingscampagne eerlijk te kunnen rapporteren over de effecten van de coalitieakkoord vorm veranderingen, zal dit onderzoek nuttige conclusies bieden. Zo kunnen voor- en tegenstanders van de huidige coalitievorming empirisch onderbouwen of op het gebied van congruent stemgedrag de huidige coalitievorming vorm wel of niet beter is dan de coalitievorming vorm die hiervoor werd gebruikt.

Niet alleen voor de gemeente Leiden kan dit onderzoek interessante inzichten opleveren: ook andere gemeentes hebben met dit onderzoek een meetbaar instrument waarmee ze enige empirische inzichten kunnen krijgen in het effect van een coalitieakkoord

op hoofdlijnen en het effect hiervan op de mate van congruent stemgedrag. Gemeentes krijgen hiermee inzicht in wat effect van een akkoord op hoofdlijnen bij andere gemeentes is. De gemeentes hebben de mogelijkheid om aan de hand van uitkomsten voor de gemeente Leiden een verwachting voor het effect op het vervullen beloftes in hun eigen gemeente helder te krijgen. De gemeentes hebben hierdoor een betere wetenschappelijke ondergrond bij de keuze voor een akkoord op hoofdlijnen.

Theoretisch kader

De vorm van een coalitieakkoord in dit onderzoek centraal staat zou een positief effect moeten hebben op de representatie binnen de gemeente politiek. Aangezien politici vrijer kunnen stemmen zouden zij eerder hun verkiezingsbeloften nakomen, waardoor de kiezers beter worden gerepresenteerd. Representatie wordt door Pitkin (1967) gedefinieerd als ‘*acting for*’, het handelen in het belang van de gerepresenteerde. Het concept representatie kent echter veel verschillende kanten en is daarom moeilijk te definiëren (Vieira & Runciman 2008). In dit onderzoek vormt politieke representatie een belangrijke basis. Met representatie wordt het handelen van een representant namens de vertegenwoordigde bedoeld. De precieze relatie tussen de vertegenwoordigde en de politieke representant hangt van de definitie van representatie af. De kern ligt hem in hoeverre de representant handelt in het belang van de gerepresenteerde. Dit kan hij doen als “*independent*” of als “*mandate*”. Een representant als “*independent*” ziet zijn mandaat van de kiezer als een vrij mandaat en vult deze in. De representant zal naar eigen inzicht zo goed mogelijk in het belang van zijn vertegenwoordigde handelen. Een representant als “*mandate*” zal zich preciezer houden aan het mandaat van de vertegenwoordiger die hem hebben gekozen (Vieira & Runciman 2008, 41). In beide gevallen handelt de representant in het belang van de vertegenwoordigde.

Een akkoord op hoofdlijnen kan voorkomen dat er veel compromissen moeten worden gesloten en daarmee zorgen voor een verhoging van congruentie tussen de belofte voor de verkiezingen en het daarop volgende stem gedrag in de gemeenteraad. Het onder de kleinere partijen in de coalitie zorgt daarbij voor een grotere mate van tevredenheid. Partijen zullen wanneer een akkoord op hoofdlijnen van kracht is meer mogelijkheden hebben om zich als “*mandate*” op te stellen. Er wordt hiermee bedoeld dat een partij zich preciezer zal houden aan wat de partij aan de burgers heeft beloofd voor de verkiezingen. Mandaat vervulling zal in dit geval verbeteren wanneer de mate van congruent stemgedrag toeneemt. In het geval van een hogere congruentie wordt het mandaat wat de partij van de burger heeft beter uitgevoerd. Deze redenering sluit aan bij de mandaattheorie welk voor het onderzoek Thomson wordt gebruikt (2001). De partijen mandateren zich aan de belofte die ze doormiddel van de verkiezingsprogramma’s maken aan de partijen. Het Kieskompas of

StemWijzer volgen hieruit waardoor wordt geacht dat partijen zich hieraan houden (Kieskompas 2013) (StemWijzer 2013). Deze belofte zal hierdoor moeten leiden tot congruentie stemgedrag tussen het standpunt van een partij in de Kieskompas of StemWijzer en het stemgedrag bij de onderwerpen waarop dit standpunt betrekking heeft.

Met congruent stemgedrag wordt bedoeld dat een partij stemt zoals de partij voor de verkiezingen heeft beloofd. Het onderzoek gaat uit van congruentie waarbij het partij mandaat wordt onderzocht door te kijken naar de samenhang tussen stemgedrag en belofte voor de verkiezingen. In beloftevervulling onderzoek zoals Thomson (2001) wordt gekeken naar de daadwerkelijke uitvoering van deze belofte. Dit is een belangrijk verschil. Bij het uitvoeren van de belofte is deze er niet alleen voor een voorstel omtrent de belofte gestemd maar wat het ook voldoende belangrijk en mogelijk om het voorstel tot uitvoer te brengen. Door dit verschil kan in dit onderzoek niet worden gesproken van daadwerkelijke belofte vervulling maar wordt er gesproken over congruent stemgedrag.

Er is weinig onderzoek gedaan naar parlementen waarbij er sprake is van een minder vaste coalitie. Bij een minder vaste coalitie zijn de coalitie minder gebonden aan coalitieafspraken. De onderzoeken die overeenkomsten vertonen met de casus van de gemeente Leiden waarin er wisselende coalities plaatsvinden, zijn voornamelijk de onderzoeken naar minderheidskabinetten waarbij de focus lag op Canada (Godbout en Høyland 2011)(Conley 2011). In deze onderzoeken zijn de coalitiepartijen in Canada gedwongen om samen te werken met andere partijen om een meerderheid te halen in het parlement. Hierdoor zullen ze op minder punten afspraken kunnen maken omdat ze voor het maken van beleid altijd een partij uit de oppositie nodig hebben. De onderzoeken van Godbout en Høyland (2011) en Conley (2011) kunnen hierdoor een theoretische basis geven voor de coalitieverhoudingen in de gemeente Leiden.

Godbout en Høyland (2011) stellen dat bij stemmingen in minderheidssystemen er vooral wordt gestemd op basis van de ideologische scheidingslijn (2011, 479). Bij het stemmen op basis van ideologische scheidingslijnen zal logischerwijs de partij in het midden veel invloed hebben omdat die partij beide kanten van de scheidingslijn aan een meerderheid kan helpen. Voor de gemeente Leiden zou dit betekenen dat D66, die kan worden gezien als een partij die in het midden van het spectrum ligt, een belangrijke rol heeft in het vormen van een meerderheid.

D66 kan worden gezien als een pragmatische partij (D66 2013) Hierdoor is het een partij die voor de problemen van vandaag moderne, praktische oplossingen zoekt waarbij de partijlijn niet het belangrijkste is. Deze partij was eveneens een belangrijke initiatiefnemer van het coalitieakkoord op hoofdlijnen. Bij vrijere stemmingen is te verwachten dat de ideologische scheidingslijn in grote mate zal bepalen of partijen voor of tegen zal stemmen.

Dit onderzoek zou meer inzicht kunnen verschaffen of de middenpartij, in dit geval D66, een belangrijke rol in speelt in het maken van een meerderheid bij stemmingen. Wanneer dit het geval zou zijn kan worden verwacht dat D66 een gelijke of lagere mate van congruent stemgedrag heeft omdat de partij vaker een stemming kan beslissen waardoor de partij meer naar het maatschappelijk nut zal kijken dan naar het standpunt in hun de StemWijzer en Kieskompas.

In de Nederlandse nationale politiek is het gebruikelijk dat partijen in de coalitie een coalitieakkoord sluiten (Rijksoverheid 2013). In de gemeente Leiden is dit eveneens gebruikelijk (PvdA Leiden 2006). Canada kent deze gewoonte van het hebben van een coalitie akkoord in veel mindere mate (Conley 2011, 436). Het is in Canada niet gebruikelijk om een regeerakkoord te sluiten waarbij partijen zich aan van te voren gemaakte afspraken moeten houden. Partijen kunnen hierdoor vrijer stemmen en kunnen hierdoor in theorie makkelijker de verkiezingsbelofte nakomen. Canada is het door het gebrek aan de traditie van coalitieakkoorden een casus dit goed vergeleken kan worden met de gemeente Leiden. In de gemeente Leiden is er weliswaar een coalitieakkoord, maar dit is alleen op hoofdpunten gesloten. Een akkoord op hoofdpunten komt hierdoor dicht in de buurt bij de geringe afspraken die worden gemaakt in de coalitie in Canada.

Conley (2011) vindt in zijn onderzoek dat wanneer er gestemd wordt via ideologische scheidingslijnen de veranderd naarmate de coalitiepartijen veranderen. De steun van een coalitie is dan het sterkt bij de partijen die het dicht bij de coalitiepartijen liggen. Dit impliceert dat per voorstel er een nieuwe volgorde van ideologische groepen zal ontstaan. Hierin is te verwachten dat de grotere partijen de stemdoorslag zullen geven. Conley 2011 stelt dat kleine partijen zullen zich sneller aan coalitiebeleid voegen (480). Dit zou betekenen dat de grote partijen binnen een groep een hogere mate van congruent stemgedrag kennen dan kleinere partijen. Voor de gemeente Leiden zou dit betekenen dat D66, de PvdA en de VVD een hoge mate van congruent stemgedrag vertonen. Dit onderstreept de belangrijke en wellicht voordelige positie van D66 zoals eerder benoemd van een coalitieakkoord op hoofdlijnen.

Er zijn tussen Canada en de gemeente Leiden echter verschillen waardoor het de vraag is of de verwachting op basis van Canada ook optreden voor de gemeente Leiden. Bij minderheidscoalities moet voor elk voorstel naar een nieuwe meerderheid worden gezocht, waarbij de coalitiepartijen al vast staan als partijen die voor het voorstel stemmen. De coalitiepartijen worden geacht zich aan het coalitie akkoord zouden. Om het coalitieakkoord uitgevoerd te krijgen moeten de coalitiepartijen voor elk voorstel een partij of meerdere partijen zoeken die het coalitievoorstel steunen om een meerderheid te krijgen. Voor een onderwerp welk niet in het akkoord op hoofdlijnen staat zal door de partijen voor het

desbetreffende voorstel opzoek moeten worden gegaan naar een nieuwe samenstelling van partijen die voor dat specifieke voorstel is. Een gevolg hiervan is dat in tegenstelling tot een minderheidscoalitie alle partijen bij een coalitieakkoord op hoofdlijnen kunnen stemmen wat zij op dat moment de beste stemoptie achten.

In het nationale parlement kunnen partijen maar een beperkt aantal plannen ten uitvoer brengen (Kouwe, Pennings en Keman 2011, 364). Er is immers maar een beperkte periode waarin plannen tot uitvoer kunnen worden gebracht en zijn er niet altijd voldoende middelen aanwezig om de plannen uit te voeren. Dit betekent dat er keuzes moeten worden gemaakt over de besteding van het geld. Niet alle standpunten die in de verkiezingsprogramma's staan, zullen hierdoor zijn opgenomen, behandeld en/of uitgevoerd worden in de daarop volgende regeerperiode. Op nationaal politiek niveau wordt het oplossen van problemen in veel gevallen lastiger. Dit komt door een toename van verschillende belangen waardoor het oplossen van problemen complexer en daardoor ook moeilijker wordt. Door wisselende coalities in de nationale regering is het moeilijk om te reageren met een eenduidig beleid (Kouwe, Pennings en Keman 2011, 364). Ditzelfde principe lijkt ook op lokaal niveau. De gemeentes worden groter door bijv. Herverdeling en de gemeenteraad en het college van B&W zal over een groter gebied en daarbij meer problemen moeten buigen in de raadsvergadering. Het wordt hierdoor aannemelijk dat problemen ook binnen de lokale politiek complexer worden. Het proces waarbij problemen complexer worden kan worden gezien als een vicieuze cirkel (Kouwe, Pennings en Keman 2011, 364-365). Het is aannemelijk dat deze vicieuze cirkel ook op gemeentelijk niveau aanwezig zal zijn.

Een akkoord op hoofdlijnen kan de eerdergenoemde vicieuze cirkel, die ook aannemelijk is op lokaal niveau, doorbreken. Het probleem van een wisselende samenstelling van coalitiepartijen die na het vormen van nieuwe coalities ontstaan, wordt hierdoor aangepakt. Na verkiezingen ontstaan coalities die kunnen verschillen ten opzichte van de vorige coalitieperiode. Op de meeste beleidsterreinen is te verwachten dat er minder wisselingen van meerderheden van partijen zijn, omdat er voor de regeerperiode van de coalitie minder afspraken worden gemaakt bij een akkoord op hoofdlijnen. Het is voor de verkiezingen duidelijker waar partijen op zullen stemmen en welke meerderheid er is voor welk onderwerp. Er is te verwachten dat er net zoals bij minderheidscoalities meer gestemd zal worden op basis van de ideologische links-rechts scheidingslijn (*Godbout en Høylund* 2011, 479). Zo vermindert de invloed van de coalitie op het vervullen van beloftes en is voornamelijk de verkiezingsuitslag van invloed op de te verwachten meerderheid voor een bepaald onderwerp. Er is hierdoor te verwachten dat beloftes beter zullen worden vertegenwoordigd wanneer er een coalitieakkoord wordt gesloten op hoofdlijnen.

De verandering in de vastigheid in de inhoud van het coalitieakkoord zorgt ervoor dat het doel waarmee partijen in de raad zitten kan veranderen. Budge en Laver (1986) stellen dat er twee soorten partijen zijn. Er zijn partijen die *“office-seeking”* georiënteerd zijn en partijen die *“policy-seeking”* georiënteerd zijn. Bij partijen die *“office-seeking”* georiënteerd zijn ligt de focus op het aan de macht komen en het in de coalitie komen (Budge and Laver 1986, 485). In ruil voor die macht moeten er normaal gesproken concessies worden gedaan in een regeerakkoord. Nu er geen sprake meer is van een traditioneel regeerakkoord is de macht dus veel minder een zekerheid voor het uitvoeren van beleid. Minder partijen zullen hierdoor zijn geneigd zich te willen voegen naar een coalitie. Het deelnemen aan de coalitie wordt door de afnemende beleidskracht minder interessant, want wanneer een coalitieakkoord minder beleid bevat is de noodzaak voor een partij om hierbij te horen kleiner.

Indien partijen toch besluiten om deel te nemen zullen zij minder concessies hoeven doen ten opzichte van een gedetailleerd coalitieakkoord. De partijen die er toch voor kiezen om deel te nemen aan de coalitie zijn hierdoor in staat om buiten het akkoord om meer van hun beloftes in te willigen. Deze partijen hoeven zich niet aan een vooraf vastgesteld akkoord te houden. De partijen die er toch voor kiezen om deel te nemen aan een coalitie zijn hierdoor in staat om buiten het akkoord meer van hun beloftes in te willigen. Dit is mogelijk doordat er maar op elke punten afspraken zijn gemaakt door de coalitiepartijen. Op de andere onderwerpen kunnen ze naar eigen inzicht stemmen. De partijen die wel aan de coalitie meedoen, hoeven minder concessies op hun verkiezingsbeloftes te doen dan wanneer er een gedetailleerd coalitieakkoord wordt gesloten (Budge and Laver 1986, 487).

Ten Brink (2013) laat in haar onderzoek zien dat dit effect ook de andere kant op kan werken. Sommige partijen zoals de VVD en het CDA in de gemeente Leiden kunnen minder bereiken doordat zij weinig speelruimte hebben. De D66 zoals al eerder is aangegeven speelt hier een belangrijke rol in. D66 heeft 10 zetels en speelt een belangrijke rol in het behalen van een meerderheid bij een stemming. Ten Brink (2013) geeft aan dat de rechtse partijen het gevoel hebben dat D66 vooral linkse voorstellen wil goedkeuren. De VVD en het CDA kunnen hierdoor minder bereiken. Dit zou in contrast zijn met wat aan de hand van Budge and Laver (1986) zou mogen worden verwacht.

Partijen die meer *“policy-seeking”* zijn willen zo veel mogelijk van hun plannen terugzien in het te voeren beleid (Budge and Laver 1986, 485). Het is te verwachten dat partijen na invoeren van een akkoord op hoofdlijnen meer *“policy-seeking”* zullen worden. De partijen zullen meer prioriteit geven aan voorstellen waarbij zij meer kans hebben om het voorstel ook daadwerkelijk aanvaard te zien worden door een meerderheid van het college van B&W. Het zou door een beleidsakkoord op hoofdlijnen makkelijker moeten worden

voorstanders te vinden voor je voorstellen dan wanneer partijen gebonden zitten aan een coalitieakkoord. Partijen zullen meer de nadruk gaan leggen op de beleidsvoorstellen, hierdoor heeft een minder vaste coalitie een grote kans op een meerderheid in de raad. Het zou kunnen dat door dit verschijnsel partijen ook meer nadruk gaan leggen op het uitvoeren van de beloftes die zij voor de verkiezingen hebben gedaan. Dit zou betekenen dat wanneer het coalitieakkoord alleen op hoofdpunten is vastgelegd, partijen beter in staat zijn om hun beloftes om te zetten in een stem conform aan hun standpunten voor de verkiezingen.

Van Aelst en Louwerse (2012) onderzochten in België hoe het parlement functioneerde tijdens de 541 dat er geen coalitie actief was. Van Aelst en Louwerse (2012) kwamen er onder meer achter dat de situatie in België resulteerde in meer wisselende meerderheden in het parlement, ondanks dat de oude coalitie nog steeds een meerderheid had van iets meer dan de helft van het aantal zetels (9). Van Aelst en Louwerse (2012) suggereren dat bij het zoeken naar meer wisselende meerderheden, minder volgens coalitie- of oppositielijn gestemd zal worden. Dit effect is echter beperkt (Van Aelst en Louwerse 2012, 9). Uit artikel van Louwerse en Otjes (2013) vloeit de verwachting dat er weinig verschil te merken zal zijn in de scheiding coalitie/oppositie van voor en na de gemeenteraadsverkiezingen van 2010, en dat de coalitiepartijen dus alsnog voornamelijk met elkaar zullen meestemmen. De mate van congruent stemgedrag zou hierdoor voor de coalitie en de oppositie ten opzichte van elkaar niet wezenlijk moeten veranderen. Het is te verwachten dat de percentages congruent stemgedrag verschillen in de periode 2010-2013 ten opzicht van de periode 2006-2010. De verhouding tussen deze twee periodes wordt echter verwacht om gelijk te blijven.

Eijkelhof (2013) vindt in zijn onderzoek hetzelfde verband als het artikel van Van Aelst en Louwerse (2012) vinden in hun onderzoek. Alle onderzoekers vinden dat het zoeken naar wisselende meerderheden in een systeem met een bestaande meerderheidscoalitie zou zorgen voor meer wisselende meerderheden. Dit zou de coalitie/oppositie scheidingslijn moeten doen vervagen. Dit zou betekenen dat de percentages congruent stemgedrag voor de coalitie en de oppositie dichter naar elkaar toe schuiven. Het is hierbij aannemelijk dat het percentage congruent van de coalitiepartijen zal stijgen. De coalitiepartijen zijn vrijer om te stemmen dan bij een vast akkoord waardoor ze vaker naar eigen inzicht kunnen stemmen. De coalitiepartijen zouden hierdoor vaker naargelang de belofte moeten kunnen stemmen. De oppositie krijgt minder voor afgesproken voorstellen waarover ze moeten stemmen waardoor ze zichzelf minder tegen de coalitie hoeven af te zetten. De mate van congruent stemgedrag zal met deze verandering echter ongeveer gelijk blijven omdat de oppositiepartijen net als voor een akkoord op hoofdlijnen kunnen blijven stemmen volgens de dor hem gemaakte beloftes. De oppositiepartijen hebben voor- en na de invoering van het

coalitieakkoord op hoofdlijnen geen aanleiding om een andere stemstrategie te gebruiken. Op lokaal niveau wordt verwacht dat ditzelfde verband optreedt. Eijkelhof (2013) benadrukt hierbij wel het feit dat er geen functionerende coalitie meer was in België. Dat maakt de casus van Van Aelst en Louwerse wel anders, maar alsnog is er een ongeveer dezelfde parallele beweging te vinden in de relatie coalitie/oppositie waardoor het verband tussen wisselende meerderheden en een kleiner verschil in congruent stemgedrag tussen oppositie en coalitie aannemelijk lijkt.

Casusbeschrijving

De gemeente Leiden kan met 120.000 inwoners geclassificeerd worden als een middelgrote gemeente in Nederland (Gemeente Leiden 2013). De Leidse gemeenteraad bestaat uit 39 raadsleden. Hierin vormen de raadsleden samen verschillende fracties. De gemeenteraad van Leiden kent op dit moment tien fracties (Gemeente Leiden 2013). Welke fracties worden gekozen en de grootte van de fracties veranderen elke vier jaar doormiddel van gemeenteraadsverkiezingen. De wethouders van de gemeente Leiden worden gekozen uit de partijen die in de coalitie zitten. Deze dragen samen met de gemeenteraad zorg voor het uitvoeren van het coalitieakkoord.

Na de gemeenteraadverkiezingen van 2010 werd D66 in de gemeenteraad van Leiden de grootste partij. De PvdA was in de tien jaar daarvoor de grootste of één van de grootste partij(en) (Gemeente Leiden 2013). Op het moment dat de PvdA in de coalitie zat waren de regeerakkoorden groter dan het coalitieakkoord uit 2010. Het vorige coalitieakkoord, dat werd gebruikt tussen de jaren 2008-2010 telde 31 pagina's en was ruim 8500 woorden lang. De PvdA, VVD, CDA en GroenLinks waren hierbij betrokken. Het coalitieakkoord van 2010-2014, dat D66, VVD, SP en CDA met elkaar hebben gesloten, slaat een nieuwe weg in op het gebied van coalitieakkoorden. De gemeente Leiden gaat hiermee in tegen het gebruikelijke proces van coalitievorming, waarbij er een regeerakkoord wordt gemaakt waarbij niet alleen op hoofdpunten, maar ook op kleinere en specifiekere punten afspraken worden gemaakt.

Onderzoeksdesign

In dit onderzoek zal een deels vergelijkbare onderzoeksopzet worden gebruikt zoals de opzet van het onderzoek van Schwarz et al. (2010), waarin Zwitserland wordt onderzocht. In het onderzoek van Schwarz (2010) wordt gekeken naar de positie van een parlamentslid voor de verkiezingen op basis van een Voting Advice Application (VAA). Een VAA is een vragenlijst met stellingen over politieke onderwerpen waarbij de kiezer een indicatie kan krijgen over de samenhang tussen zijn of haar mening en de standpunten van een partij. De

StemWijzer en het Kieskompas, die in Nederland en in dit onderzoek worden gebruikt, zijn voorbeelden van VAA's. De positie van elk parlementslid in de VAA wordt in het onderzoek van Schwarz (2010) vergeleken met het uiteindelijk stemgedrag in het parlement wanneer het betreffende onderwerp werd behandeld. Schwarz (2010) kijkt hiermee naar de mate waarin parlementsliden hun eigen agenda volgen en in hoeverre de parlementsliden afwijken van de partijlijn.

In dit onderzoek ligt de focus echter niet op de individuele leden van het parlement, maar op de partijen. Dit houdt in dat er per partij zal worden gekeken naar de beloftes voor de verkiezingen op basis van de standpunten in de StemWijzer en in Kieskompas en in hoeverre die overeenkomen met het stemgedrag van de partijen in de gemeenteraad. De gemeente Leiden heeft de afgelopen drie jaar zoals uitgelegd een nieuwe vorm van coalitieakkoord gehad. De verandering van coalitieakkoordvorm maakt de gemeente Leiden een interessante casus om de mate van congruent stemgedrag te meten. Tussen beide coalitieperiodes zit een duidelijk verschil in de grootte van coalitieakkoord waardoor dit een interessant en nog weinig onderzochte verklarende factor voor de mate van congruent stemgedrag zou kunnen zijn.

Het onderzoek analyseert de van te voren gemaakte verkiezingsbeloftes aan de hand van de besluiten die worden gekoppeld aan de standpunten voor de verkiezingen. Om het standpunt van een partij voor de verkiezingen te bepalen zal de uit 2006 komende StemWijzer en voor 2010 het Kieskompas worden gebruikt. Er is voor deze middelen gekozen omdat dit instrumenten zijn die veel verschillende onderwerpen meenemen in hun analyse. Bovendien heb je doormiddel van deze middelen zoals al eerder vermeld van alle deelnemende partijen aan de verkiezingen de partijposities op elke stelling. De StemWijzer beperkt zich tot 28 vragen en het Kieskompas tot 30 vragen waardoor een vragenanalyse voor dit onderzoek haalbaar is. Fivaz, Louwerse en Schwarz (2013) stellen dat partijen er belang bij kunnen hebben een VAA naar de voor hen best mogelijke uitkomst in te richten. Er zijn gevallen zoals Litouwen en Tsjechië bekend waarbij de VAA geen goede graadmeter is gebleken voor het daadwerkelijke stemgedrag in het parlement (Fivaz, Louwerse en Schwarz 2013, 2-3). Dit zou kunnen betekenen dat partijen zich met opzet anders laten opnemen in een VAA. Voor de StemWijzer en het Kieskompas lijkt deze manipulatie van partijen in de VAA niet aannemelijk omdat voor elke vraag bij de instrumenten aangegeven staat met welke passage uit het verkiezingsprogramma van die verkiezingen de stelling overeenkomt (StemWijzer 2006 en Kieskompas 2010). De partijen hebben hier geen invloed gehad op de VAA waardoor er vanuit kan worden gegaan dat de stellingen gelijk staan aan de mening van de partijen voor de verschillende onderwerpen. Hiermee komen de stellingen uit de StemWijzer en Kieskompas overeen met de beloftes die in het verkiezingsprogramma

worden gemaakt. De StemWijzer en het Kieskompas lijken hiermee een goede graadmeter voor de mening van de politieke partijen voor een bepaald onderwerp.

Om te meten of er congruent wordt gestemd door partijen zullen alle besluitenlijsten van de gemeenteraadsvergaderingen van maart 2006 tot januari 2013 worden gebruikt. In de besluitenlijsten van een gemeenteraadsvergadering staat wat een partij heeft gestemd bij stemmingen, moties en amendementen waardoor duidelijk wordt wat een partij in de gemeenteraad per voorstel heeft gestemd. Het stemgedrag van de partijen zal per stemmingen, moties en amendementen worden vastgesteld. Bij afwijkend stemgedrag van een partijlid zal worden gekeken naar de algemene partijlijn. Wanneer het stemgedrag binnen een partij gelijk verdeeld is zal de fractievoorzitter als beslissende stem worden gezien. Na vaststelling van het stemgedrag van de partijen zal een splitsing in het stemgedrag worden gemaakt tussen periode één: 2006-2010 en periode twee: 2010-2013. De stemmingen, moties en amendementen die voor de coalitiewissel in maart 2010 zijn ingediend zullen worden meegenomen in de analyse van de eerste periode. De stemmingen, moties en amendementen die daarna hebben plaatsgevonden zullen onder de tweede periode vallen. Vervolgens zal worden gekeken in welke mate hier in beide periodes overeenstemming is tussen wat de partijen van te voren hebben beloofd en wat zij uiteindelijk in de gemeenteraad hebben gestemd. Wanneer er wordt gekeken naar verschil coalitie en oppositie dat periode één worden verdeeld in twee periodes. Er waren immers twee verschillende coalities actief in de periode 2006-2010. De periodes die in dit onderzoek gebruikt zullen worden zijn: periode één: 2006-2008 en periode twee: 2008-2010 en periode drie: 2010-2013.

Om te onderzoeken in hoeverre verkiezingsbeloftes en standpunten worden waargemaakt binnen de gemeente Leiden zal het stemgedrag in de gemeenteraad gekoppeld aan de stellingen worden gebruikt als afhankelijke variabele. Dit is een digitale variabele waarbij men het eens of oneens kan zijn met een stelling in het Kieskompas of de stemwijzer. De neutrale antwoorden zullen niet worden meegenomen omdat deze geen richting aangeven. Per stelling zal worden gezocht naar de stemming, motie of amendement die het best bij die stelling past. Deze koppeling gebeurt met de hand. Het is hierdoor mogelijk dat er meerdere goede koppels mogelijk zijn en er een bepaalde bias kan optreden van de onderzoeker bij het selecteren van de koppels. Om dit te ondervangen is bij twijfel aan een derde persoon gevraagd welke van de mogelijke koppels hij of zij de beste koppel vindt. Wanneer er voor een stelling geen koppel kan worden gevonden zal deze niet worden meegenomen in de analyse. Tussen de periode 2006-2010 zijn voor de analyse 17 koppels gevonden. Voor de periode 2010-2013 zijn er 19 koppels gevonden. Voor deze koppels komt het stemgedrag uit drie raadsvoorstellen, zes amendementen en negen moties. Voor de periode

2006-2010 waren er 8 stellingen waarvoor geen koppel gevonden kon worden. In de periode 2010-2013 waren dit 11 stellingen.

Het missen van een koppel kan voorkomen als het onderwerp in de stelling niet aan bod is gekomen in de daarop volgende coalitieperiode. Sommige stellingen zijn opgenomen in het coalitieakkoord. Er zijn in de daaropvolgende coalitieperiode echter geen acties geweest in de gemeenteraad om deze stellingen die ook in het coalitieakkoord staan uit te voeren. Een andere mogelijkheid voor het missen van een koppel kan liggen in invoering van nationaal beleid. Hiermee wordt bedoeld dat er voor een bepaald onderwerp in een stelling in de coalitieperiode al nationaal beleid is gekomen dat het lokale beleid vervangt of overbodig maakt. Op lokaal niveau is hierdoor al wetgeving/regelgeving over die stelling en kan de gemeente hier geen invloed op uitoefenen. Dit zorgt ervoor dat die stelling wel is uitgevoerd maar buiten het besluitvormingsproces van de gemeente.

Na het koppelen van de stellingen en stemmingen zal worden bepaald of de stemming dezelfde richting heeft als de stelling. Hiermee wordt gekeken in hoeverre het stemgedrag ook daadwerkelijk congruent is. Er wordt gekeken of de stelling en stemming positief of negatief zijn geformuleerd. Positief betekent dat de partij het voorstel wil invoeren en negatief betekent dat ze het desbetreffende voorstel juist niet willen invoeren. Wanneer de richting is bepaald als zijnde positief of negatief, zullen de stelling uit het Kieskompas en het daarbij meest passende voorstel uit de raad aan elkaar worden gekoppeld. Uit deze koppeling moet duidelijk worden of er door een partij is gestemd conform de eerder gemaakte belofte in Kieskompas en de StemWijzer.

Om inzicht te krijgen in het verschil in congruent stemgedrag tussen de verschillende partijen zal het percentage congruent stemgedrag per partij worden onderzocht. Naast de partijen zal ook per periode worden gekeken wat de mate van congruent stemgedrag is tussen de coalitie en oppositie. De coalitieperiodes 2006-2008, 2008-2010 en 2010-2013 zullen voor deze splitsing in periode worden gebruikt. Er zal hiermee worden gekeken naar de verschillen tussen coalitie en oppositie met betrekking tot congruent stemgedrag in de verschillende periodes. Om te kijken of het gevonden verschil tussen de twee periodes niet berust op toeval zal er een Z-test test worden uitgevoerd. Beide populaties zullen met elkaar worden vergeleken om te kijken of de populaties significant verschillen. In 2006-2010 waren er voor de coalitie in totaal 52 aantal stemmingen waarvan 35 keer congruent en in 2010-2013 totaal 64 aantal stemmingen waarvan 49 keer congruent. In 2006-2010 waren er voor de oppositie in totaal 78 aantal stemmingen waarvan 57 keer congruent en in 2010-2013 totaal 111 aantal stemmingen waarvan 68 keer congruent. Met deze Z-test zal ook naar de mate van toevalligheid voor de oppositie en coalitie worden gekeken.

Resultaten

Na het koppelen van de stellingen aan de meest passende raadsvoorstellen/moties/amendementen blijkt dat er voor de periode 2006-2010 70.8% Van het stemgedrag congruent. Voor de periode 2010-2013 zijn 70,9% van de stellingen congruent aan het stemgedrag. Tussen beide periodes zit in percentage zit 0,1 verschil. Dit wil zeggen dat er een verwaarloosbaar verschil zit in de mate van congruent stemgedrag tussen beide perioden. Er kan worden gesteld dat tussen beide periode geen verschil zit in de mate van congruent stemgedrag. Om te kijken in hoeverre de gevonden waarde berusten op toeval wordt gekeken naar de Z score. Voor de vergelijking tussen de beide populaties worden de waarde 2006-2010 $P=0.786$ en 2010-2013 $P=0.848$ gevonden. Dit resulteert in een Z waarde van -1.347. Bij een $P=0.05$ is deze waarde niet significant. Het gevonden resultaat kan hierdoor op toeval berusten. Het is voor dit onderzoek nog mogelijk om een grotere N te krijgen om dat er niet meer koppels mogelijk waren voor de vastgestelde periodes. De resultaten van dit onderzoek moeten hierdoor met enige terughoudendheid worden gelezen.

Om deze analyse meer te specificeren zal per partij worden gekeken naar de mate van congruent stemgedrag. In de periode 2006-2010 is in tabel 1 een weergave van de mate waarin per partij is aangegeven in hoeverre zij congruent hebben gestemd. Hierin is zichtbaar dat voor alle partijen in deze periode de mate van congruent stemgedrag tussen de 60% en de 85% procent ligt. Een opvallende uitschieter naar boven is de VVD met 82.4%. Zij vervullen 24.4% meer beloftes dan de partij waarbij de beloftevervulling het minst is, namelijk de SLO. Wellicht kan dit worden verklaard doordat er bij de VVD het meeste aantal stemmingen, namelijk zeventien, zijn meegenomen. De VVD heeft voor meer stellingen een duidelijke keuze gemaakt in het standpunt waardoor de partij vaker meegekomen kan worden in de analyse. Mede in dit licht valt op dat de ChristenUnie bij relatief weinig stemming een duidelijke mening hebben aangegeven. De ChristenUnie geeft op veel vragen in het Kieskompas en de stemwijzer een neutraal of geen mening antwoord. Deze antwoorden kunnen niet worden gekoppeld waardoor er weinig koppels voor de ChristenUnie zijn gevonden. De ChristenUnie is hierdoor weinig meegenomen in de analyse wat de validiteit van deze variabele niet volledig gegarandeerd is.

In tabel 1 wordt voor de periode 2010-2013 een weergave gegeven van de mate waarin per partij is aangegeven in hoeverre zij congruent hebben gestemd. In deze periode liggen het uiterste verder uit elkaar dan in de periode 2006-2010. De laagste waarde betreft de wederom de ChristenUnie met 50% en de hoogste waarde geldt wederom voor de VVD. De ChristenUnie heeft bij deze analyse wel meer stemmingen waardoor deze waarde een hogere validiteit kent ten opzichte van de periode 2006-2010. Het Percentage niet

	Periode 2006-2010			Periode 2010-2013		
	Aantal keer congruent	Aantal keer niet congruent	Percentage congruente stemmingen	Aantal keer congruent	Aantal keer niet congruent	Percentage congruente stemmingen
Stemgedrag CDA	8	4	66.7%	11	3	78.6%
per partij ChristenUnie	6	3	66.7%	7	7	50.0%
D66	11	3	78.6%	13	5	72.2%
GroenLinks	10	4	71.4%	14	4	77.8%
Leefbaar Leiden	13	4	76.5%	11	7	61.1%
PvdA	11	6	64.7%	11	6	64.7%
SLO	9	6	60.0%	10	5	66.7%
SP	10	5	66.7%	13	5	72.2%
VVD	14	3	82.4%	12	5	85.7%
PvdD				15	4	78.9%

Tabel 1.Periode 2006-2010 en Periode 2010-2013.

congruente stemmingen ten opzichte van het totaal is opvallend hoog bij de ChristenUnie. De ChristenUnie steekt er vergeleken met de andere partijen duidelijk onderuit. De VVD heeft wederom een hoge mate van congruentie. Deze keer hebben zij niet vaker een mening in de VAA gegeven ten opzichte van de andere partijen.

Het is opvallend dat in deze periode behalve de PvdD de partijen de linkse partijen die een meerderheid hebben een lagere mate van congruent stemgedrag vertonen. Dit kan erop wijzen dat deze partijen onderling meer onderhandelen over de ta maken stemkeuzes. De linkse partijen kunnen elkaar onderling steunen op voorstellen waardoor beide voorstellen het halen. Dit kan de lagere congruentie in stemgedrag bij deze partijen verklaren. Het CDA en de VVD die weinig kunnen winnen bij vrije meerderheidsvorming door het overwicht van linkse partijen hebben opvallend hoge mate van congruentie in stemgedrag. Deze partijen lijken minder kans te hebben op onderhandelen omdat de linkse partijen elkaar helpen en niet de rechtse partijen aan een meerderheid willen helpen.

In de periode 2006-2013 zijn in de gemeente Leiden drie coalities geweest. Met behulp van tabel 3 wordt er gekeken in hoeverre het lid zijn van de coalitie effect heeft op de mate van congruent stemgedrag. Voor de periode 2006-2008 was er een coalitie van PvdA, SP, GroenLinks en de ChristenUnie. Wanneer het percentage congruente stemmingen van de partijen die in de coalitie zitten wordt vergeleken met het Percentage congruente stemmingen welk niet in de coalitie zitten blijkt dat partijen die niet in de coalitie zitten een hogere mate van congruent stemgedrag vertonen. Voor de periode 2008-2010 waarbij er

een andere coalitie van kracht was, namelijk PvdA, VVD, CDA en GroenLinks, is dezelfde relatie gevonden. In dit geval vertonen ook partijen die niet in de coalitie zitten een hogere mate van congruent stemgedrag dan partijen die niet in de coalitie zitten. Partijen in de coalitie stemmen hierdoor in de periode 2006-2008 en in de periode 2008-2010 minder congruent dan wanneer een partij in deze periode niet in de coalitie zit. Er kan hierdoor worden gesteld dat voor de periode 2006-2010 partijen in de coalitie een hoger percentage congruent stemgedrag vertonen dan partijen die niet in de coalitie zitten.

In tegenstelling tot de verwachting voor dit onderzoek blijkt de mate van congruent stemgedrag voor de oppositie tijdens het akkoord op hoofdlijnen te zijn afgenomen. Er werd verwacht dat de scheidingslijn zou vervagen en dat het verschil tussen de oppositie en coalitie kleiner zou worden. Uit tabel 2 blijft een tegenovergesteld effect welk niet volgens verwachting is. Deze omslag zou kunnen worden verklaard doordat de coalitie zich minder aan voor afgesproken afspraken hoeft te houden. De coalitiepartijen kunnen hierdoor vrijer stemmen en kunnen vaker stemmen naar gelang de door hun gemaakte belofte voor de verkiezingen. De oppositie laat echter een onverwachte daling in congruent stemgedrag zien waar verwacht werd dat het percentage gelijk zou blijven. Mogelijk is het voor de oppositie makkelijker geworden om onderling te onderhandelen over het ondersteunen van elkaar zijn voorstellen. Een partij kan hierdoor met een voorstel meestemmen wat eigenlijk niet conform de voor de verkiezingen gemaakte belofte is. In ruil hiervoor zal de partij die bij dat voorstel werd gesteund ditzelfde terug doen. Beide partijen stemmen hierdoor niet volgens hun belofte wat een lagere mate van congruent stemgedrag kan opleveren. Deze gedachte wordt mede ondersteund doordat in de coalitie van 2010-2013 maar één linkse partij zit. Zoals eerder in dit onderzoek aangegeven is het aannemelijk dat de linkse partijen onderling elkaar meer helpen en daarom een lagere mate van congruent stemgedrag vertonen. Deze bevinding ondersteunt de bovengenoemde argumentatie en kan de tegengestelde verandering in percentages verklaren.

Om te kijken in hoeverre de gevonden waarde voor de coalitie en oppositie op toeval berusten, zullen de periode 2006-2010 en 2010-2013 coalitie en oppositie worden vergeleken. Voor de vergelijking tussen de coalitie periodes worden de waarde 2006-2010

	Coalitie	Oppositie
2006-2008	69,8%	77,6%
2008-2010	55,6%	60%
2010-2013	76,7%	67,3

Tabel 2. Periode 2006-2008, 2008-2010 en 2010-2013.

P= 0.6731 en 2010-2013 P=0.7656 gevonden. Dit resulteert in een Z waarde van -1.109. Bij een P=0.05 is deze waarde niet significant. In 2006-2010. Voor de vergelijking tussen de oppositie periodes worden de waarde 2006-2010 P= 0.7308 en 2010-2013 P=0.6126 gevonden. Dit resulteert in een Z waarde van 1.69. Bij een P=0.05 is deze waarde niet significant. Beide gevonden resultaten kunnen hierdoor op toeval berusten. Het is voor dit onderzoek nog mogelijk om een grotere N te krijgen om dat er niet meer koppels mogelijk waren voor de vastgestelde periodes. De resultaten van de coalitie/oppositie verhouding moeten hierdoor met enige terughoudendheid worden gelezen.

Conclusie en Discussie

Uit de analyse naar congruent stemgedrag tussen de periode 2006-2010 en de periode 2010-2013 blijkt dat er een verwaarloosbaar verschil zit in de mate van congruent stemgedrag. Deze bevinding gaat in tegen de van tevoren gemaakte verwachtingen. Voor de gemeente Leiden heeft het hebben van een coalitieakkoord op hoofdpunten geen effect op de mate van congruent stemgedrag. Het lijkt dat partijen ondanks dat zij vrijer kunnen stemmen er niet in slagen de totale mate van congruent stemgedrag te verhogen. Tussen de coalitie en oppositie is echter wel een duidelijke verschuiving in mate van congruent stemgedrag geweest. Deze verschuivingen hieven elkaar echter op waardoor er voor de oppositie en coalitie samen weinig verschil in mate van congruent stemgedrag was. Een mogelijke verklaring voor deze gelijke percentages kan liggen het toenemen van stem onderhandelen tussen partijen. Partijen kunnen vrijer stemmen waardoor zij meer mogelijkheden hebben om met andere partijen te onderhandelen over steun aan hun voorstel. Een partij kan in ruil voor steun op een voor hen belangrijk voorstel, zijn stem geven aan een voorstel welk voor de andere partij belangrijk is. Wellicht is er een toename van deze stemhandel waardoor partijen wel vrijer zijn in hun stemgedrag maar deze niet benutten door meer beloftes te vervullen. Partijen kunnen het binnenhalen van voor hem belangrijk beleid boven een betere beloftevervulling kunnen stellen.

De verandering in coalitievorm heeft door de mogelijke stemhandel een ander doel gekregen dan oorspronkelijk voor ogen was. In het coalitieakkoord wordt gesteld dat een doel van het akkoord is "om een open houding te garanderen; hierdoor zijn er geen vaststaande meerderheden, noch minderheden; elk voorstel wordt op zijn merites beoordeeld vanuit de eigen politieke positie van een fractie" (Samen Leiden 2010, 4). Hieruit volgt de verwachting dat partijen beter volgens de eigen gemaakte belofte voor de verkiezingen. Partijen lijken echter een deels andere invulling te geven aan de verandering van coalitievorm dan hier oorspronkelijk mee bedoeld is. De partijen beoordelen de

voorstellen op inhoud maar stemmen wellicht niet altijd volgens eigen politieke voorkeur en politieke positie van de fractie.

Op partij niveau valt in de periode 2006-2010 de VVD op. In de periode 2010-2013 vallen zowel de ChristenUnie als VVD op. De opvallendheid van de ChristenUnie is bij de resultaten besproken en is verder moeilijk verklaarbaar. De opvallende resultaten voor de VVD zijn zowel kwalitatief als meer kwalitatief door het bestuderen van de koppels moeilijk te verklaren. Mogelijk is de VVD een partij die minder aan stemhandel doet en zich meer aan zijn of haar belofte houdt. Wanneer de VVD in de coalitie zitten kunnen zijn mogelijk beter de voor hem belangrijke punten naar voren brengen en zorgen dan zij niet tegen de eigen partijlijn hoeven te stemmen. Om hier verdere inzichten in te krijgen kan de casus van de VVD wellicht meer kwalitatief worden onderzocht.

De mate van congruent stemgedrag bij de vergelijking van de coalitie/oppositie levert een interessant resultaat op. Het meedoen aan de coalitie lijkt invloed te hebben op de mate van congruent stemgedrag. Deze invloed lijkt tegengesteld plaats te vinden wanneer er wordt gewerkt met een akkoord op hoofdlijnen. Voor de periodes 2006-2008 en 2008-2010 kent de oppositie een hogere mate van congruent stemgedrag. Partijen die in de oppositie zitten kunnen in deze periode vrijer stemmen waardoor de partijen de stemkeuze beter kunnen laten aansluiten bij de partijlijn. Dit verklaart de hogere mate van congruent stemgedrag.

In het akkoord op hoofdlijnen staat dat er onder deze nieuwe werkwijze geen scheidingslijn coalitie/oppositie meer bestaat. Deze scheidingslijn blijkt uit de analyse echter niet verdwenen. Zo vervullen de coalitiepartijen onder het akkoord op hoofdlijnen meer beloftes dan de partijen in de oppositie. Er lijkt hierdoor nog steeds een scheidingslijn actief te zijn. Het is echter niet de oppositie zoals voor het coalitieakkoord op hoofdlijnen maar de coalitie die meer beloftes vervullen. Er zou worden verwacht dat het verschil tussen de coalitie en oppositie in de mate van congruent stemgedrag wordt verkleind. De coalitiepartijen hoeven alleen op 16 punten zich te houden aan het coalitieakkoord. Uit het onderzoek blijkt echter dat de coalitie zelfs meer beloftes vervullen dan de oppositie. Dit is mogelijk te verklaren door de opvallende hoge waarde van de VVD. Zij trekken met de hoge waarde van congruent stemgedrag de hele coalitie mee omhoog. Hierbij heeft ook het CDA een hoog percentage congruent stemgedrag. En zoals al eerder aangegeven lijken deze partijen weinig te winnen bij vrije meerderheidsvorming wat betreft besluiten binnenhalen waardoor ze meer stemmen naar gelang de belofte die de partijen voor de verkiezingen hebben gedaan.

De tegengestelde relatie tussen coalitie en oppositie met betrekking tot de mate van congruent stem gedrag wanneer er wel of geen coalitieakkoord op hoofdlijnen is lijkt een

verassend inzicht te geven. Het onderzoek laat zien dat wanneer partijen in de coalitie meer vrijheid krijgen om te stemmen naar eigen voorkeur dit ook daadwerkelijk leidt tot een hogere mate van congruent stemgedrag. De winnende ideologische groep aan partijen lijkt daarbij het best in onderling handelen tussen onderwerpen en het bijbehorende stemgedrag waardoor de congruentie in stemgedrag lager blijft. Deze beide tegengestelde bewegingen laten een opheffing van elkaars stijging of daling zien.

Dit onderzoek biedt een aantal nieuwe onderzoeksmogelijkheden. In dit onderzoek is per raadsvoorstel geen indicatie gegeven over in hoeverre het de stelling en het voorstel die aan elkaar gekoppeld zijn daadwerkelijk dezelfde strekking hebben. De sterkte van de koppels is hierdoor niet meegenomen in de analyse. Deze toevoeging kan de validiteit van dit onderzoek verhogen en de uitkomsten versterken. In dit onderzoek lag de focus op het stemgedrag in de raad en niet op het daadwerkelijk uitgevoerde beleid. Een onderzoek waarbij wel naar het daadwerkelijk uitgevoerde beleid wordt gekeken kan een interessante vergelijking opleveren met dit onderzoek. De verschillen tussen wat partijen stemmen en wat er daadwerkelijk wordt uitgevoerd kan inzichten geven in de daadwerkelijke vervulling dus realisatie van een belofte.

Referentielijst

- Brito Vieira, Mónica en David Runciman. 2008. *Representation*. Cambridge: *Polity Press*, pp. 3-28.
- Budge, I. and Laver, M. 1986. "Office Seeking and Policy Pursuit in Coalition Theory". *Legislative Studies Quarterly*, Vol. 11, No. 4, pp. 485-506
- Conley R.S. 2011. "Legislative activity in the Canadian House of Commons: Does majority or minority government matter? *American Review of Canadian Studies*, Vol. 41, No. 4, pp. 422-437.
- D66 (2013). Lid worden via: http://site.d66.nl/d66nl/item/lid_worden geraadpleegd. (16-06-13)
- Eikelhof M., 2013 "Minder afspraken, meer debat: Een kwantitatief onderzoek naar de effecten van een compacter coalitieakkoord". Universiteit Leiden
- Fivaz, Louwse en Schwarz 2013. "Keeping promises: VAAs and political representation". University of Lausanne
- Gemeente Leiden (2013). Bevolking in 2012 via: <http://www.leidenincijfers.nl/onderzoeksbank/177-2013-01b%20Ontwikkeling%20van%20de%20Leidse%20bevolking%20in%202012.pdf> geraadpleegd. (19-05-13)
- Gemeente Leiden (2013). Zetelverdeling via: <http://gemeenteraad.leiden.nl/raadsleden/zetelverdeling/> geraadpleegd. (20-05-13)
- Gemeente Leiden (2013). Onderzoeksbank via: <http://www.leidenincijfers.nl/onderzoeksbank.asp?Entity=Onderzoeksbank&EntityID=300> geraadpleegd. (11-05-13)
- Gemeente Leiden (2013). Burgemeester via: <http://gemeente.leiden.nl/bestuur/college-van-b-en-w/wie-is-wie/burgemeester/> geraadpleegd. (20-05-13)
- Godbout, J.F. en Høyland, B., 2011. "Coalition voting and minority governments in Canada". *commonwealth & comparative politics*, Vol. 49, No. 4, pp. 457-458.
- Kieskompas (2010). Vergelijk met partijen via: www.kieskompas.nl geraadpleegd. (19-05-13)
- Louwse, Tom. 2011. "Political Parties and the Democratic Mandate: Comparing Collective Mandate. Fulfilment in the United Kingdom and the Netherlands." *PhD Thesis* Universiteit Leiden.
- Louwse, T. en Otjes, S. 2013. "A special majority cabinet? Minority cabinet governance in the Netherlands". Universiteit Leiden.
- Louwse, Tom. 2011. "Mechanisms of issue Congruence: The Democratic Party Mandate ." *West European Politics*, Vol. 35, No. 6, pp. 1249-1271.

- Pitkin, Hanna Fenichel. 1967. *The Concept of Representation*. Berkeley en Los Angeles: University of California Press.
- PvdA Leiden, (2008). Coalitieakkoord via: <http://www.leiden.pvda.nl/upload/docs/coalitieakkoord.pdf> geraadpleegd. (21-5-2013)
- Rijksoverheid, (2013). Kabinetten sinds 1945 via: <http://www.rijksoverheid.nl/regering/kabinetten-sinds-1945> geraadpleegd. (22-5-2013)
- Rijksoverheid, (2007). Handreiking benoemingsproces burgemeesters via: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2007/10/01/handreiking-benoemingsproces-burgemeesters.html> (22-5-2013)
- Samen Leiden, (2010). Bestuursakkoord via: <http://www.leiden.nl/bestuur/college-vanbw/coalitieakkoord/> (27-3-2013)
- StemWijzer (2006). Vergelijk met partijen via: www.stemwijzer.nl geraadpleegd. (19-05-13)
- Schwarz, D., Schädel, L. en Andreas Lander. 2010. "Pre-Election Positions and Voting Behaviour in Parliament: Consistency among Swiss MPs". *Swiss Political Science Review*, Vol. 16, No. 3. pp. 533–564.
- Ten Brink, 2013 "De nieuwe werkwijze van de gemeente Leiden, een onderzoek naar de effecten van de nieuwe politieke werkwijze van de gemeente Leiden aan de hand van de percepties van de betrokkenen". Universiteit Leiden
- Thomson, R. 2001. "The programme to policy linkage: The fulfilment of election pledges on socio-economic policy in the Netherlands, 1986-1998." *European Journal of Political Research*, Vol 40. No. 2, pp. 171-197.
- Tweede Kamer, (2013). Commissies Via: http://www.tweedekamer.nl/kamerleden/commissies/index.jsp?wt.srch=1&wt.mc_id=adwords&adid=2772310233&campaign=Commissies&vorm=search&adgroup=Commissies&keyword=tweede%20kamer%20commissies geraadpleegd. (27-3-2013)
- Van Aelst, Peter, and Tom Louwerse. 2012. "Parliament without government: A study on the Belgian parliament during 541 days of government formation." Paper presented at Session "The Parliamentary Arena", Annual Politicologenetmaal of the Nederlandse Kring voor de Wetenschap der Politiek (NKWP), Amsterdam, 31 May-1 June.
- Van der Kouwe, E., Paul Pennings en Hans Keman. 2011. "Tussen mandaat en resultaat: problemen in de vertegenwoordigende democratie?" In *Democratie doorgelicht*, eds. Rudy B. Andeweg en Jacques J.A. Thomassen. Amsterdam: Amsterdam University Press: pp. 351-368
- Van der Meij (2013) "Minder afspraken, meer debat". Een kwantitatief onderzoek naar de effecten van een compacter coalitieakkoord. Universiteit Leiden

Appendix

Formule Z score:

$$z = \frac{\hat{\pi}_1 - \hat{\pi}_2}{\sqrt{\hat{\pi}(1 - \hat{\pi})\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}}$$

$P < 0.05$ of $P > 0.05$